

Podnájem

V době studií jsem bydlel u staré paní na podnájmu. Mým jmenovcem je sv. Jiří. Paní domácí měla tohle jméno v oblibě proto, že její dva životní partneři, které už pochovala, se jmenovali Jiří a jediný syn je také nositelem toho jména. To mi později útržkovitě pověděla a teď už léta žije sama. Takže když jsem se v létě přišel ucházet o tento podnájem, jen vyslovení mého jména vzbudilo takovou důvěru, že nic víc nebylo třeba dodávat. Získal jsem podnájem za nízkou a pro studenta víc než příjemnou cenu. A to mi hned od počátku ve dnech, kdy nebyla škola a já zůstával přes den na pokoji, nosila v poledne obědy, na kterých jsme se nikdy nedomluvili. Byla celý život zvyklá rodině vařit a tak, když měla možnost hostit podnájemníka, využila toho. Dělal to s takovou radostí, že jsem nedokázal odmítat. Konečně, přestože se domnívám, že nebyla nijak dobrá kuchařka, většinou jsem jídlo beze zbytku snědl. Po talíři s polévkou a pak jídle mi také donášela malou skleničku laciného piva. Když si odnášela nádobí, děkoval jsem jí za jídlo a ona vždy přikyvovala: Ano, ano...

Měla velký čtyřpokojový byt v činžovním domě na úrovni prvního mezipatra a jeho místnosti se stáčely do tvaru podkovy, takže můj pronajatý pokojík sousedil s jejím posledním pokojem. Mezi dveřmi mého pokoje a její částí bytu byla úzká, asi pět metrů dlouhá vstupní chodba, ze které se vycházelo ven a byly tu také dveře na záchod i do koupelny. Už při otevření vstupních dveří bylo zřejmé, že byt je v podstatě neuvěřitelným skladištěm všemožných i nemožných věcí. Dveře nešly zcela otevřít, protože se zarazily o vyskládanou hromadu velkých papírových krabic, které jedna na druhé sahaly až ke stropu. Vrstva prachu dávala znát, že jejich obsah už léta nikdo nekontroloval. U stropu byla jediná, hodně slabá žárovka a i když se rozsvítila, a to se muselo vždycky, protože v chodbě nebyla okna, jen matné světlo z prosklených dveří, tak žárovka nedokázala prosvítit vzdálené kouty a ty pak vypadaly jako nekonečné černé díry.

Na záchodě i v koupelně byla v rozích zašlá špína a stěny vany pokrývaly mastné šmouhy, nejspíš v ní už hodně dlouho nebyla voda. Z počátku mi často zdůrazňovala, že musím vodou šetřit. To mi

celkem nedělalo problém, protože koupat jsem se stejně chodil několikrát týdně do městských lázní.

Paní bytná šetřila i elektrický proud a tak, když jsem jednou časně po ránu ještě rozespalý za šera rozsvítil na záchodku, přestože tam bylo u stropu malé okénko, zahlédla pod dveřmi světlo žárovky a sotva jsem vyšel ven, spustila lamentaci o nesmyslném plýtvání. A najednou si všimla, že dveře kuchyně nejsou dovřené, přestala, rychle vklouzla do kuchyně a zabouchla dveře. Byla velmi malá a hbitá, někdy jsem měl pocit, že se dokáže schovávat jako šedá myš právě v temných koutech chodby a pozorovat, jak večer nebo ráno procházím chodbičkou. Dveře do kuchyně měly vyhlazenou mosaznou kliku, která svítila v šeru chodby jako velký zapomenutý šperk. Výplň horní části dveří tvořilo zrnité špinavé sklo, které bylo navíc z druhé části přelepené novinovým papírem. Z ulice bylo vedle okna mého pokoje i okno jejího pokoje a to rovněž uvnitř přes celou plochu zakrývaly vybledlé novinové papíry. Smysl tohoto zatemnění mi unikal.

Večer jsem nikdy za dveřmi kuchyně ani za zatemnělým oknem neviděl světlo. Občas jsem v chodbičce slyšel ze tmy kuchyně šramot a někdy tam slabě hrálo rádio. Jak mi jednou paní bytná sama řekla, neměla televizi. Netušil jsem, co dělala celé dny. Nikdy jsem ji za celý rok nepotkal mimo byt, nikdy jsem nezažil, že by někdo přišel k ní na návštěvu.

Podzim posunul dobu ranního svítání a já jsem musel vstávat za tmy, abych přišel včas na první hodiny vyučování. Dnes bylo venku sychravo a drobně pršelo. Byl jsem připravený k odchodu. Otevřel jsem dveře ze svého pokoje a najednou na chodbě zašustila stará látka a zpoza dveří se rychle mihnula tmavá a sotva rozeznatelná silueta drobné paní domácí. Rychle vběhla do kuchyně. I potmě se dokázala na chodbě pohybovat bez problémů, ačkoliv teď už skrz prosklené dveře i do chodby pronikalo velmi tlumené světlo z okna v kuchyni. Přestože dveře bouchly, tak se pomalu, s tichým vrčením pootevřely na šířku lidské hlavy. Špatně zamáčkla kliku a čekal jsem, že se vrátí dveře znovu zavřít. Bylo slyšet slabě hrající rádio. Tma v chodbě a šero z kuchyně se jakoby navzájem přetlačovaly. Vykročil jsem ke dveřím. Protože jsem z chodby

přivykl tmě, viděl jsem do kuchyně s ranním světlem bez problémů. Na zemi bylo staré, ošoupané červené lino a hned od dveří při zdi kuchyňské almady. Za sklem jedné horní skříňky byly různé zastrčené křiklavě barevné pohlednice a za nimi chaoticky naskládané porcelánové nádoby a skleničky. Dole, na sporáku z části přikrytém novinami stál špinavý dvouplotýnkový vařič a vedle malý džez, do kterého z jediného kohoutku kapala neslyšně na mokrý hadr voda.

V kuchyni byl typický zápach dlouho nevětraných místností promísení pachem zatuchlého sádla a nasládlé hniloby. Vedle dveří do dalšího pokoje stála otevřená skříň a v ní kromě řady sáčků, hrnců, plných i prázdných lahví bylo malé tranzistorové rádio. Z něho se linuly jakési pochodové melodie rušené špatným signálem. Na druhé straně od dveří byla řada zavřených skříní a naproti velké okno do zahrady se zplanělými ovocnými stromy a vysokou vadnoucí trávou. Netušil jsem, že za domem je taková zahrada nebo sad.

Uprostřed pod oknem stál pravděpodobně velký stůl. Říkám pravděpodobně, protože na něm byla neforemná pyramida věcí pečlivě přikrytá vrstvou zaprášených novin, které sahaly až k zemi. A vpravo od stolu se krčila bytná. Přimhouřil jsem oči, abych jí viděl lépe do obličeje. Sledovala mě s výrazem, který mi trochu naháněl strach. Čelo měla svráštělé, rty se jí mírně cukaly do úšklebku a snad něco šeptala. Rukama držela okraj jedněch novin na stole. Byla podivně předkloněná. Po chvilce, kdy jsme se navzájem sledovali, udělal jsem krok směrem k ní.

- Kam jdete, kam jdete?!

Nekřičela, spíš se divila, co to dělám.

Oslovil jsem ji a chtěl jsem pokračovat, ale najednou se skrčila ještě víc, zvedla část novin a začala se pod ně soukat. Byla velmi hbitá, ozvalo se šustění papíru a jakoby ji nějaká síla vtáhla pod noviny. Zahlédl jsem na moment její nohy v domácích punčochách a pantofle. Pak se ještě chvilku propadala oblina po jejím těle a papír se přestal hýbat.

Hleděl jsem na hromadu pokrytou novinama a dělalo se mi špatně ze vzduchu v kuchyni. Zvedl jsem oči do okna a myslel jsem,

že paní bytná vyjde do zahrady. Tam stály v dešti stromy se zbytky listů a v uvadající trávě nebyl náznak jediné prošlapané cesty. Bytná se neobjevila. Znovu jsem se rozhlédl po kuchyni, jako bych čekal, že vystoupí z nějakého rohu nebo skříně. Z rádia teď kdosi chraplavě mluvil. Šel jsem k místu, kde bytná vlezla pod noviny. Nadzvedl jsem okraj papíru a objevila se díra, kterou by se sotva protáhl dospělý člověk. Ještě jednou jsem se podíval po kuchyni a pak jsem do otvoru pomalu a váhavě strčil hlavu. Od ústí se rozšiřovala chodba, která mírně klesala a všude kolem, na zemi, stěnách i stropu, byly staré noviny. Z části byly poskládané a pevně svázané konopným provazem a jinde zase byly nalepené jako tapety. V chodbě bylo zvláštní přítmí. Nakláněl jsem se dovnitř čím dál víc. Nohama jsem se lehce odrazil od podlahy kuchyně a vlezl jsem do chodby. Shrbený jsem ušel asi tři kroky až byl strop natolik vysoko, že jsem mohl vzpřímeně stát. Ohlédl jsem se. Otvor, kterým jsem se dostal do chodby, teď vypadal jako tenká škvíra, jak noviny opět vlastní vahou klesly. Sáhl jsem na stěny i strop, který jsem měl hned nad hlavou. Všechno bylo pevné, ale nijak tvrdé. Rozhodl jsem se jít chodbou dál.

Ušel jsem několik metrů, úzká chodba se začala stáčet doprava a už neklesala. Slyšel jsem velmi dobře hrající rádio, chodba působila jako nekonečný megafon a nedokázal jsem určit, jestli zvuk vychází z hloubky přede mnou, nebo je slyšet skrz stěny. Po chvíli jsem se zastavil. Do hudby z rádia jsem zaslechl měkké kroky, které šly chvíli souběžně se mnou. Byly blízko a zdálo se mi, že někdo jde za stěnou. Předpokládal jsem, že to je paní bytná. Stál jsem nehnutě a kroky se vzdalovaly. A najednou přímo nad hlavou se ozvaly rychlé krůčky, jako když běží malé zvíře, pes, kočka nebo něco podobného. Zvíře přeběhlo a zase zněla pouze hudba z rádia.

Šel jsem dál a přede mnou se objevila část chodby, která byla rovná a ztrácela se kdesi v šeru. A na konci, téměř ve tmě, jsem uviděl paní bytnou. Vypadalo to, že mě nevidí. Točila se na jednom místě dokola a v předklonu sledovala nějaké zvíře, které běhalo kolem jejích nohou. Neviděl jsem, zda je to pes. Chvilku jsem se na ně díval. Bytná měla na hlavě malý klobouček tmavé barvy a na sobě podivné šaty, které jsem vídal ve starých filmech. A běhající zvíře

nebyl pes, byla to liška. Malá liška. Možná to bylo mládě, které ještě nemá svou tak výraznou zrzavou barvu.

- Paní, zavolal jsem. Paní bytná se zastavila, pohlédla na mě a rychle i s liškou vběhla kamsi do zdi. Rozběhl jsem se za ní. Na místě, kde se ztratila, byla ve zdi jen malá škvíra, která nešla roztáhnout a za ní byla vidět další spoře osvětlená chodba. Znovu jsem zavolal, ale nikdo se neozýval. Škvírou jsem se nedokázal protáhnout a tak jsem pokračoval dál chodbou. Chvilka jsem slyšel kdesi poblíž kroky bytné i lišky.

Došel jsem do malého, ale širšího prostoru než chodba, kde uprostřed podlahy byl otvor o velikosti studny. A dole v hloubce se jako vír točila velká hromada zmačkaných novin. Neustálé šustění papíru dokázalo přehlušit i vzdálenou hudbu rádia. V jednu chvíli jsem uprostřed víru zahlédl na moment hlavu malé lišky. A znovu. Vypadalo to, že si tam hraje a kolotoč novin jí působí potěšení. Chytala vlny papíru jednu za druhou a trhala je. Najednou se z novin vynořila paní bytná a hned proti ní druhá. Měly stejný klobouček i šaty. Obě naráz chytly lišku a začaly se o ni přetahovat. Během chvilky zůstal jedné z nich v ruce liščí ocas a rychle se vnořila do papírového víru. Druhá ji hned následovala. Zmuchlané noviny se dál točily a nikdo se už neobjevil.

Zvedl jsem hlavu. To co jsem viděl v hloubce podivně studny, mě vylekalo. Netušil jsem, co znamenají dvě bytné a liška, o kterou se přely. Dostal jsem strach. Je nejvyšší čas se vrátit a tak jsem se vydal zpět. Došel jsem až k začátku chodby a chtěl jsem vylézt ven do kuchyně. Strop chodby ale nešel zvednout. Někdo zvenku tlačil vrstvu novin dolů a já jsem té síle nedokázal vzdorovat. Celé ústí chodby se začalo zužovat a už jsem se skoro nemohl ani pohnout. Cítil jsem, že mě zezadu kdosi vzal kolem pasu a vtáhl zpátky do chodby. Tam bylo dost místa a mohl jsem se otočit. Ten, kdo mě držel kolem pasu a kdo mě vtáhnul zpět, jsem byl já.

Hleděl jsem na sebe a zalilo mě horko. To nebylo zrcadlo ani můj dvojník. Byl jsem to já a díval jsem se na sebe. Ve tváři jsem měl stejný úšklebek jako bytná. V momentě se mi udělalo špatně a ačkoliv jsem ještě nesnídal, zvedl se mi žaludek. Chtěl jsem se co

nejrychleji dostat pryč, před očima se mi podivně zatmělo a cítil jsem, jak se pode mnou rozhoupala zem.

-

Ležel jsem v chodbě a viděl jsem kousek před sebou otvor do kuchyně. Vracela se mi síla a tak jsem se zvedl a vystrčil jsem ruce ven. Nikdo mi nebránil. Vylezl jsem do kuchyně. V rádiu ženský hlas předčítal zprávy, za oknem drobně přšelo a v kuchyni nikdo nebyl. Dveře byly pootevřené tak, jak jsem je nechal. Vyšel jsem z kuchyně a zavřel za sebou.

V mém pokoji bylo na starých hodinách o necelých deset minut víc. Dal bych ruku do ohně, že jsem byl v kuchyni mnohem déle. Myslel jsem na školu, abych nemusel řešit problémy s pozdním příchodem. Podíval jsem se ještě na sebe do malého zrcadla. Byl jsem bledý, ale už mi nebylo tak špatně. To, co se stalo, bude určitě mou mysl zatěžovat dlouho. Zatím o tom nikomu neřeknu ani slovo. Ostatně, kdo by tomu věřil. A lepší podnájem bych teď těžko hledal, takže jediným možným řešením je vyhýbat se kuchyni. Za oknem ustával déšť. Vyšel jsem z pokoje do chodby.

- Dobré ráno, pozdravila mě paní bytná a rozsvítila v chodbičce světlo. Trochu se jako obvykle usmívala a jednou rukou držela kliku zavřených dveří do kuchyně. Byla oblečená podomácku a jen kolem krku měla starý, trochu vypelichaný liščí ohon.

Jiri H. Brodsky

<http://www.havlikjiri.cz/>